

BNBO: En udfordrende opgave i det vestsjællandske

I slutningen af februar havde Holbæk, Kalundborg og Odsherred vandsamarbejder inviteret til møde om BNBO i Eskebjerg Forsamlingshus. Arrangementet, som handlede om BNBO, trak fulde huse, og 102 vandværksfolk fra de tre områder havde fundet vej til mødet.

Anders Skaftø, som er formand for Kalundborg Vandråd, bød velkommen og præsenterede aftenens indlægsholdere. Og som aftenen skred frem, var det tydeligt, at stemningen i det vestsjællandske er noget lunken, når det kommer til at indgå frivillige BNBO-aftaler.

“Jeg ved godt, det er en bunden opgave”, siger Dorte Bøge Sørensen, som er formand for Vandfællesskabet i Odsherred og fortsætter: “Men det ændrer ikke ved, at det er en meget svær og kompleks opgave for vandværkerne”.

Dorte Bøge Sørensen mener, at opgaven er fordelt uretfærdigt og tilfældigt mellem vandværker og forbrugere. Hun mener, at det kun bliver et udsnit af forbrugere, der kommer til at betale hovedparten af erstatninger for BNBO'erne. Og når aftalen er indgået, vil det være svært at være den, der skal kontrollere, om landbruget nu også overholder sprøjteforbuddet på de områder, hvor de har fået erstatning. “Det er altså svært at skulle være politimand over for sine naboer”, fastslår Dorthe Bøge Sørensen.

Landbruget bakker op om BNBO

Landbruget, som er en vigtig partner i forbindelse med at få BNBO-aftaler på

plads, var repræsenteret ved Anders Mortensen, som er formand for Odsherred Landboforening. I sit indlæg sagde han blandt andet, at landbruget hellere vil have frivillige aftaler med vandværkerne end et statsligt påbud. Og han tror på, at det nok skal lykkes med frivillige aftaler. Anders Mortensen regner med, at man

i 80 procent af tilfældene kan lande en aftale i 2022. Landboformanden mener også, at en stor del af BNBO-problematikken viser, at der er mange små vandværker, og at det vil være til alles bedste, hvis der sker sammenlægninger. “Der er ingen faste takster, men jeg vil gerne opfordre til, at vi løser erstatningsspørgsmålet med ‘positive’ øjne”.

Der er mange forhold, der skal tages i betragtning i de lokale områder. Og alle parter skal i arbejdstøjet”, sagde Anders Mortensen afslutningsvis.

BNBO betyder ekstraarbejde for vandværkerne

I den efterfølgende debat i salen blev

der luftet utilfredshed med, at det er forbrugerne, som kommer til at betale, ligesom nogle vandværker gav udtryk for bekymring over, at bestyrelsen på vandværket bliver forpligtet til at kontrollere BNBO-områderne mange år ud i fremtiden. Mange af deltagerne mente, at den politiske aftale er blevet udmøntet helt forkert. Også interessekonflikter blev vendt, da det nogle steder kan være en udfordring, at lodsejerne sidder i vandværkets bestyrelse. Af diskussionen fremgik det også, at nogle vandværker kun er interesserede i at drive vandværker - og ikke i at eje jord.

Men tilbage står, at det handler om rent vand til næste generation, som skal løses solidarisk. Og her bragte Anders Skaftø, som er formand for Kalundborg Vandråd en løsning på banen

“Vandsamarbejdet er efter min mening fremtiden, for vi står stærkere, når vi står sammen. Og i Kalundborg, Odsherred og Holbæk Kommuner har vi lavet en aftale med konsulentfirmaet WSP”, fastslog han.

Status i Kalundborg, Holbæk og Odsherred Kommuner

Kalundborg Kommune

Kommunen blev i 2020 færdig med screeningen af de udpegede BNBO-områder, som blev politisk godkendt januar 2021. Der er 134 BNBO-områder udpeget af Staten. Af disse er der vurderet behov for en indsats for de 115.

Kommunen har holdt møder med repræsentanter for landbruget og vandværker for at afklare den gode proces for gennemførelse af opgaven.

Kommunen har afsat 300.000 kroner, der kan bruges til konsulenthjælp til at danne erfaringer og praksis med at indgå de frivillige aftaler. Der er ikke et vandsamarbejde mellem vandværkerne i Kalundborg Kommune, og det er derfor de enkelte vandværker, der skal ud og tale med lodsejerne.

Holbæk Kommune

Risikovurdering blev færdig i november 2020, vandværkerne fik resultatet i december 2020, og lodsejerne fik brev i april 2021. Der er 79 BNBO-områder og cirka 125 lodsejere på et område på 103 hektar.

Kommunen hjælper gerne alle vandværker med ejeroplysninger, opmåling på kort og deltagelse i møder.

Ved mødet i Eskebjerg Forsamlingshus i februar havde 15 vandværker fortalt kommunen, at de var i gang med lodsejeforhandlinger. Siden da har mange flere taget fat på opgaven, og kommunen er orienteret om, at hele 27 vandværker ud af 31 har gang i lodsejeforhandlingerne.

Konkrete aftaler er blevet tilbudt – både varige aftaler og midlertidige forpagtningaftaler. Nogle aftaler indeholder også indsats mod nitrat.

Oftest har kommunen, efter vandværkets eget valg, ikke deltaget i lodsejermøder, men har i stedet hjulpet med for eksempel kortmateriale, opmåling af arealer samt gennemlæsning af aftaler.

Kommunen oplever, at opgaven har sat gang i overvejelserne om vandværkets fremtid. Nogle forventer at slå sig sammen, og det gælder især for dem, der i forvejen har udfordringer med vandkvaliteten eller med at få folk med i bestyrelserne.

Odsherred Kommune

Kommunen oplever bump på vejen og også frustrationer.

I Odsherred er man så godt som færdig med risikovurdering af BNBO-områderne. Der er 29 vandværker i kommunen, heraf 12 vandværker, som skal yde erstatning for 33 borer. De ligger på i alt ca. 70 hektar.

Kommunen er generelt ikke kommet så langt med møder med lodsejere, men har kontakt med nogle stykker. Der er afholdt et par onlinemøder med vandværkerne.

Kommunen har drøftelser med vandværkerne og lodsejerne og inddrager både vandforsyningsstrukturen og den geologiske og hydrologiske risikovurdering i arbejdet omkring BNBO.

Indlæg i debatten om grundvandsbeskyttelse i BNBO

Fra 2011 til 2016 foretog staten en landsdækkende kortlægning af grundvandet med efterfølgende indsatsplanlægning. Der var politisk enighed om, at det var en statslig opgave at kortlægge og beskytte grundvandet. Finansiering af arbejdet skete via statsafgifter på vandprisen, og modellen betød, at alle vandforbrugere bidrog økonomisk til at sikre rent grundvand.

Nu skal vandværket beskytte de fælles grundvandsressourcer, og de forbrugere, som tilfældigvis får vand fra et vandværk, der er blevet pålagt et beskyttelseskrav fra kommunen, kommer til at betale for fællesskabets behov for rent drikkevand i fremtiden. I Holbæk er det samlede BNBO-område beregnet til 118 hektar med en ekstraregning på cirka 16,5 mio. kroner til vandforbrugere. I Kalundborg og Odsherred er billedet det samme. Regningen kan betyde lukning af vandværker.

Vandværkerne har indsigt i drikkevand og ikke i EU's støtteordninger til landbruget, regler vedrørende generationsskifte, sprøjtespor, sædskifte, skattelovgivning og så videre. Det har aldrig været vandværkernes ønske at blive jordejere med de forpligtelser og omkostninger, det medfører. Det afholder dog ikke de politiske aftalepartnere fra at give vandværket ansvaret for at indgå frivillige aftaler med lodsejerne.

Vi skal som private vandværker holde ministeriet op på miljøbeskyttelsesloven, som giver mulighed for at udlægge beskyttelsesområder. Det er de omkostninger, man nu med BNBO får væltet over på de enkelte vandforsyninger. På den

måde fraviges Miljøbeskyttelseslovens grundprincip om, at 'Forureneren betaler'. Erhvervet kunne for eksempel etablere en drikkevandsfond, som finansiering af konsekvenserne ved omlægning til pesticidfri drift.

Det er også blevet vandværkets ansvar at føre tilsyn med, at lodsejeren overholder den frivillige aftale. Normalt er det kommunens ansvar. I lokalområderne er det afgørende med et godt naboskab. Det udfordres, hvis vandværket skal agere 'politi'. Selvom der i den frivillige aftale kan aftales en bod ved lodsejerens manglende overholdelse af pesticidfri drift i BNBO, vil inddrivelse ved en manglende betaling betyde, at vandværket skal bære risikoen og afsøge afklaring ved domstolene. Modsat kommunen som har mulighed for at give et påbud og politianmeldelse.

Det er derfor en tanke værd, hvor meget beskyttelse der reelt vil være resultatet af frivillige aftaler.

Grundvandsområdet er komplekst og stiller krav til kompetencer og ressourcer, som i udbredt grad ikke findes i kommunerne. Det betyder et massivt brug af eksterne rådgivere, hvilket giver en risiko for en uensartet vurdering af beskyttelsesbehovet på landsplan. Også her er vandforbrugere finansieringskilden.

Alternativet til en frivillig aftale er et kommunalt påbud, og det vil give mere ensartede aftaler. Lodsejer er sikret skattefrihed for rådighedsindskrænkningen, og afgørelsen om beskyttelseskravet og kompensationens størrelse kan påklages, og kommunen har ansvar for tilsyn med,

at lodsejeren overholder kravet om pesticidfri drift.

Om det bliver påbud eller ej ændrer ikke ved de grundlæggende spørgsmål om, hvorfor sikring af grundvandsressourcerne for kommende generationer ikke længere er en statslig opgave? Hvorfor skal et lille udsnit af landets vandforbrugere bære hele den økonomiske byrde for at sikre de kommende generationers adgang til rent drikkevand? Hertil kommer spørgsmålet, om implementering af BNBO ved brug af frivillige aftaler giver mest grundvandsbeskyttelse for pengene? Hvorfor er det ikke en statslig opgave at kompensere lodsejeren for rådighedsindskrænkningen? På Finanslov 2022 er der afsat midler til etablering af en drikkevandsfond til grundvandsbeskyttende foranstaltninger, som for eksempel sløjfning af borer og brønde. Hvorfor er BNBO ikke omfattet heraf?

Vi opfordrer til at skynde sig langsomt. Det vil sige, tænk jer godt om, inden I indgår i en frivillig aftale.

Kommentarer fra Danske Vandværkers direktør, Susan Münster:

"Der er ingen tvivl om at det er en stor opgave at få BNBO'erne på plads, og for mange vandværker uvant at skulle indgå denne type af aftaler. Netop derfor har vi som forening været meget aktive med at udvikle tilbud til medlemmerne om kurser, webinarer og workshops. Vi har også i en periode mandet op på rådgiversiden, så der er ekstra kræfter til at hjælpe vandværkerne med deres spørgsmål, som for eksempel også omfatter hjælp til gennemlæsning af aftaler inden de underskrives. Jeg er glad for at arbejdet skrider frem over hele landet, selvom der er lang vej endnu til vi er i mål. Vores seneste rundringning til medlemmerne viser, at ud af de 1.331, som har BNBO, er der nu indgået 103 aftaler. Og mere end 200 er i gang med forhandlinger", siger Susan Münster og fortsætter:

"Jeg er også glad for at høre, at vandrådene i området har indgået en samarbejdsaftale med konsulentfirmaet WSP i forbindelse med BNBO-arbejdet. Mange ting bliver mere effektive og knap så arbejdstunge, når vandværker går sammen, for eksempel kan vandværkerne arbejde sammen om at få en tredjepart til at kontrollere, om aftalen om BNBO overholdes".

Direktøren fortæller, at netop punktet om kontrol vil blive behandlet af den følgegruppe, som er nedsat af Miljøministeriet til at sikre fremdrift i arbejdet. Deadline for at indgå frivillige aftaler er som bekendt 31. december 2022.

Fælles skabeloner til aftaler er på plads

"For at gøre det lettere for vandværkerne har vi sammen med SEGES Innovation og DANVA fået forslag til standardaftaler på plads. Det vil forhåbentligt gøre det nemmere og mere overskueligt for både landmænd og vandværker at indgå aftaler. Skabelonerne ligger på vores hjemmeside på det område, vi har dedikeret til BNBO. Det vil jeg i øvrigt gerne slå et slag for, for der ligger virkelig mange gode oplysninger. Og så vil jeg opfordre alle til at benytte sig af vores rådgivere og vores kursustilbud", afslutter direktøren. ■